

ESKUARA ELIZAN

Nauzue aitor dezazuetadan egia?... Lotsa naiz solas uni lotzera; ez dakit nondik asi; eta beldur naiz, bein asiz geroz, ez dakikedan gero non ez nola geldi.

Alabainan liburu baten bete banuke emen erraiteko, Eskual-erriko elizetan *eskuaraz* mintzatzeari datchikola. Bear nintuzke aipatu eta nai ere ba eskuarazko katimichimak eta otoitz-liburuak, urte oroz gutitzen ari direnak, zeren egungo egunean zerbait eta norbeit direla uste duten buraso Eskualdunek beren aurren eskuetan liburu frantsesak ikusi naiago baitituzte, ezenez eskuarazkoak, aur gaichoek frantsesa ez ongi jakinikan ere.

Burasoak bezala untan obendun dire aurren eskoletako aitzindariak.... orotaz mintzo naiz; jaun errientez bezenbat edo geiago fraidez eta *serorez*. Oraiko errientez eta errientez achola guti dute bada elizako liburuez. Bainan eskola gristinoetako aitzindariak zenbat frantses liburu ez dituzte sararazten gure Eskualdun elizetan? Balakite ongi zer ari diren!

Aitzakia edo estakuru emanen derauzute: frantsesean trebeago direla aur batzu ezen ez eskuaran. Ori ez da egia. Egia baliz, anbat gaichtoago. Sor-minzaia utzirik bertze bat naiago duenak aantziko du laster mintzaiaz bertzerik ere...

Ots, buraso edo aitzindari aurren altchatzaileak, erakats-ezozuete aurrei nai bezenbat frantses; bainan erlisioneke irakaspenak emozkitzute otoi beti orok eskuaraz.

Eskuaraz katichima; eskuaraz goiz-arratsetako otoitzak; eskuaraz meza. Eta predikua?

Predikuak frantsesez ala eskuaraz dire obe? Ala aldizkache? Emen, emen nai nintuzke zenbait Jaun eta andrearen buruak chuchendu.

Ardura entzun ditut, mintzo zirela: olako eta alako errian unenbertze frantses arrotz elizatiar badirela; emen ogoi, an amar, prediku

frantses baten gutizia edo bearra luketenak. Jaun kargudun eta andre karguduntsa eta bertze asko badirela eskuararik ez dakitenak; ala nola Kanbon, Ustaritzen, Saran, Ezpeletan, Asparnen, Baigorryn, Atarratzen... eta Santa-Garazin ere ba naski. (?)

Eientzat igande oroz edo bederen noizetik noizera nai lukete zenbaitek emana izan dadin erriko elizan prediku frantsesño bat. Zer zautzue? Ez dakit ororen orotako berri; baina gutiz geien tokietan etzaut iduri olako baitezpadako bearrik badela.

Badire an-emenka erri batzu, lan ori egiten denak; ez bakarrik predikuentzat, baina katimichimentzat ere. Ezinbertzean, aal dena egiten da. Erdi eskualdun erdi kaskoin edo frantses naastikatuak diren errietan, ez dezakezu erriaren erdia bazterrerat utz bertzearen artatzeko. Bizkitartean galda zozute elizan bi mintzai dauzkaten errietako apezai, nolako lanak dituzten burutzerik ezin eginez; batzuentzat mintzo direnean bertzekilakoa nola egin?—Aldizka bilduz elizarat, mintzai arau?—Errechago da erraitea. Orok iardetsiko dautzute igingarri dela naasmaaskeria ori.

Alere zenbait erritan ezin bertzez egiten dena lukete nai ez dakit zenbat erritarat edatu, bear andiagorik gabe? Ez da gutarik doakena; baina bertzeak mintzo direnaz geroz, guk baino ikusteko geiago ez dutelarik, ez ote dezakegu beraz guk ere gogoan duguna erran?

Erlisioea ororentzat da; baina bego tokian tokiko mintzaia nautsi; Eskual-errian eskuara. Eskuara ez dakitenek, alachintcho, aski dute ikastea; Jainkoari esker badukete arrotz oitarik zenbaitek ikasteko asti edo aizina.... guk eienaren ikasteko dugun baino geiago.

Ni beldur eskuaraz bezen griña guti dutela olako arrotz oitarik geienek erlisioneaz; beinik bein kargudunetan amarretarik bederatziek, pocholu guti elizan. Ba ondikotz guti! Elizatiar diren bakarrak ichilka eta gordeka dabiltza, buruzagien beldurrez edo lagun galdu tzar batzuen aalgez.

Norentzat beraz frantses predikurik Eskual-errian? Ala Espainian bezala egiteko? Ez balinba! Bertze orduz emen aipatu duguna, Espainiako buruzagiek Eskualdun errietarat igortzen dituzte erretor edo bikario eskuara itzik ez dakiten apez batzu, Eskualdun balire bezala bardin. Emen kaskoin edo biarnesak Eskual errian ezar balitzate bezala, ez baikinuke deus bearragorik, Eskualduntasunaren osoki galtzeko!

Zer gertatzen da gero Espainian? Apez españolek eskuararik ez jakinez, predikatzen dute Eskual-erri batean españolez. Konprenitzen ez duenak egin dezala aoan kurutze....

Frantzian ez dugu oraino bederen olakorik. Emengo apezpikuek eskualdun errietan ezartzen dituzte apez Eskualdunak. Bayonan be-rean ere badelakotz anitz Eskualdun, ez dute nai aalaz ezarri apez biarnesik ez eta kaskoinik. Ez da errateko baizik gure apezpikuak ez direlarik berak Eskualdunak, nolako artarekin begiratzten dituzten Eskual-mintzaiaren zedarriak.

Zer da ori baino zuzenagorik eta ederragorik? Orrek dauku eta emaiten guri, frantses Eskualdunei Eskualdun españolen gainean dugun esku-gaina.

Espainian ez direlakotz mintzo elizetan apezak eskuaraz, ainbertzetaraino galtzen ari dute beren eskuara ederra non azken berrogoi-ta amar urte autan, ori delakotz, eskuarak Espainian lauetarik bat eremu edo lur ja galdurik baitu. Laster erditara dadin beldurtzeko da.

Frantzian aldiz apezek daukute bizirik eskuara. Eta nola? Elizetan beti edo ardurenik eskuaraz mintzatuz.

Eta zer nai lukete? Apez Eskualdunak as ditzen Eskual-erriko elizetan franchimantez mintzatzen? Ez dezagun olakorik amets, nai bagira Eskualdun egon.

(Eskualduna)

Noticias bibliográficas y literarias

Proyecto de Ortografía sometido á la censura de los que se dedican á cultivar el euskera, por D. Resurrección María de Azkue, Presbítero.—Nuestro respetable y querido amigo y colaborador, el infatigable euskarólogo D. Resurrección María de Azkue, ha publicado recientemente un folleto, en el que se somete á la aprobación de los cultivadores del bascuence un proyecto de ortografía.

Dada la autoridad del Sr. Azkue y las relaciones que á él nos unen, lo hemos leído con el mayor interés, dejando al tiempo y á las observaciones que para el perfeccionamiento de la lengua vayan haciendo los bascófilos, según se pide en el título de la obra, la delicada labor,